

דגם תשובות – בית, חינוך ומשפחה, מס' 5371, קיץ תשפ"ה

הערה למעריכים: דברים הכתובים בסוגריים אינם מחייבים את הנבחנים.

פרק ראשון

על הנבחנים לענות על ארבע מן השאלות 1–5.

1. "טובים השניים מן האחד"

- א.** צורך בידדות, יצירת קהילה קטנה – תא משפחתי (עמ' 14–15).
- ב. (1)** המבחן – העבד יפנה אל בנות העיר השואבות מים ויבקש לשתות מים, והנערה אשר תאמר "שְׁתֵּה וְגַם גִּמְלִיךָ אֶשְׁקֶה" היא הנערה המתאימה ליצחק. המבחן נערך לבנות העיר [לקבל: לרבהק].
- (2)** מטרת המבחן הייתה לבדוק את מידותיה הטובות של הנערה ואת התאמתה להיות כלה ליצחק הגדל במשפחה גומלת חסדים.
- אפשר ללמוד מכך שכל אחד מבני הזוג צריך לבדוק את התכונות ואת המידות הטובות של בן או בת הזוג שאיתם הם רוצים להתחתן, וכן את ההתאמה ביניהם.
- (עמ' 15–17)
- ג. (1)** [לדעת הרא"ש] אין מצווה עצמאית לשאת אישה. עיקר הנישואין הוא לשם קיום מצוות "פרו ורבו".
- [לדעת הרמב"ם] המצווה לשאת אישה ומצוות "פרו ורבו" הן שתי מצוות נפרדות מתוך תרי"ג המצוות.
- (2)** כדי שהילדים ידעו את הייחוס שלהם – מי אבא שלהם ומי בני המשפחה שלהם ויהיה לילדים קשר משמעותי עם אביהם כאב מחנך השותף בגידולם [הולדת ילדים מחוץ למסגרת הנישואין גורמת לחוסר ודאות בעניין ייחוס הילדים כי אין להם משפחה ידועה שהם שייכים אליה, ואיש מבני משפחתם אינו מכיר אותם].
- (עמ' 24)

2. יצר ויצירה

- א. (1)** – מגע זה הוא איסור תורה בפני עצמו.
- בעקבות מגע זה עלולים לבוא לידי איסורים חמורים.
- מגע זה הוא קשר לא נכון ולא מתאים שפעמים רבות כלול בגדרי איסור עריות.
- מגע זה פוגע בקדושת החיבור שבין איש לאשתו.
- [הערה למעריכים: על התלמידים להסביר שתי בעיות.]
- (2)** לאחר החתונה המגע מנוצל לצורך שאליו נועד: דבקות האיש באשתו. לפני כן יש לשמור על המגע ולא להשתמש בו, כמו ששומרים על יהלומים ומשתמשים בהם רק בעיתוי המתאים.
- (עמ' 39–40)
- ב. (1)** ייחוד האם עם בנה, ייחוד האב עם בתו וייחוד הבעל עם אשתו כאשר היא נידה.
- [הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב שני מקרים.]
- (2)** ייחוד של גבר ואישה שהיא מעל גיל שתיים עשרה – אסור מן התורה.
- ייחוד של גבר וילדה שהיא מתחת לגיל שתיים עשרה – אסור מדרבנן.
- ייחוד של גבר אחד ושתי נשים – אסור מדרבנן.
- (עמ' 41–42)
- ג.** גבורה הקשורה בכיבוש שהאדם כובש את עצמו [למשל באיסורי עריות] [גבורת הנשמה האלוקית שמכבשת את הגוף הבהמי ואת תאוותיו הגסות והסוערות] (עמ' 50).

3. קידושין ונישואין

- א.** (1) האישה היא אשת איש [והבא עליה חוץ מבעלה חייב מיתת בית דין. חכמים אסרו אותה גם על הארוס]. אם בני הזוג רוצים להיפרד, האיש צריך לתת לאישה גט (עמ' 70).
- (2) "אירוסין" בימינו = שידוכין, ביטוי להסכמה ההדדית להינשא. מעמדה ההלכתי של האישה לא השתנה. היא עדיין אסורה על הארוס, ואם בני הזוג יפרו את ההסכמה להינשא תוכל האישה להינשא לאחר ללא עיכוב וללא צורך בגט. (עמ' 68)
- ב.** (1) מכניסה לביתו ובוועלה בינו לבין עצמו.
- (2) קונה אותה [בכסף או בשטר או בביאה] בפני עדים. (עמ' 70)
- ג.** – מקודשת לעולם בשבילי, להיות לי.
- מיוחדת לי, מזומנת לי.
- [הערה למעריכים: על התלמידים להסביר אחת מן המשמעויות]. (עמ' 74)

4. מחויבויות שבין איש לאשתו

- א.** (1) היחס הראוי: יכבד אשתו וילדיה יותר ממה שיש לו. ציטוט: "טוב איש חונן ומלך".
- (2) שיעור אכילתו ושתייתו – יאכל וישתה פחות ממה שיש לו. בגדיו – ילבש ויתכסה במה שיש לו. ציטוט: "יכלכל דבריו במשפט".
- (3) אשתו וילדיה של אדם תלויים בו. (עמ' 86)
- ב.** (1) התקופה שבה הם נשואים. הקטע מן הכתובה הנוגע לתקופה זו: "אעבוד ואכבד ואזון ואפרנס ואכלכל ואלביש אותך...".
- התקופה שלאחר סיום הנישואין (עקב גירושין או מיתת הבעל). הקטע מן הכתובה הנוגע לתקופה זו: "ואתן לך מוהר בתוליך כסף מאתיים זוז הראוי לך".
- (2) התחייבויות בנוגע לתקופה שבה הם נשואים – מזונות, כסות. [למעריכים: על התלמידים לכתוב התחייבות אחת. נא לשים לב שהתחייבות על עונה אינה נזכרת בקטע המצוטט ואין לקבלה].
- התחייבות בנוגע לתקופה שלאחר סיום הנישואין – לדאוג לפרנסת האישה [מאתיים זוז]. (עמ' 91–95)

5. בניית בית

- א. (1) מיטיבים לחבר, דואגים שיהיה לו טוב, עוזרים לו.
(2) מתוך שאתה עושה מעשים המביעים אהבה כלפי החבר – הרי הוא כמוך ואתה אוהב אותו.
(עמ' 100)
- ב. (1) "הדבר הנעלם" הוא שזכר ונקבה, שהם הפכים, מתחברים.
(2) משום שהם הפכים.
(עמ' 101)
- ג. (1) – קנאה מוגזמת
– ניסיון לשלוט בבן הזוג ולקבוע לו מה לעשות, מה ללבוש וכדומה
– דרישה מבן הזוג שיבקש אישור על כל פעולה
– ניסיון לבודד את בן הזוג מחברים, ממשפחה ומקרובים
– זלזול, עלבון ופגיעה בבן הזוג
– האשמת בן הזוג
– חשד בבן הזוג ומעקב אחריו
– התנהגות אובססיבית כלפי בן הזוג
– כעס מהיר
– איומים
- [הערה למעריכים: על התלמידים לציין שתי "נורות אדומות".]
- (2) בן הזוג שמזהה "נורות אדומות" כאלה בשלבי ההיכרות צריך לבחון בתשומת לב רבה את עתידו של הקשר, להתייעץ עם אנשי מקצוע בנוגע לכך ולקבל בעת הצורך החלטה על הפסקת הקשר.
(עמ' 111)

פרק שני

על הנבחרים לענות על שלוש מן השאלות 6–10.

6. מצוות עונה

- א. (1)** מזון=שארה (אָן: שאר), לבוש=כסותה (אָן: כסות), חיי אישות=עונתה (אָן: עונה).
(2) על פי הפסוק, אמה עבריה זכאית לשלוש זכויות אלה [אף אם האדון נשא גם אישה אחרת]. קל וחומר שאישה שנישאה באופן רגיל זכאית לזכויות אלה.
 (עמ' 118)
- ב.** הקשר בין איש לאישה ממשיך גם אחרי הביאה, והוא קשר מחייב. אָן: הקשר הוא עם אישה מסוימת ולא התרחשות מקרית כמו אצל בהמות (עמ' 120).
ג. הרמב"ם למד שלא ינבל אדם את פיו בעת חיי אישות [ל**קבל**: אפילו שיחה קלה שבין אדם לאשתו עתיד ליתן עליה את הדין] (עמ' 121).

7. טומאה וטהרה

- א. (1)** הפרשת חלה, נר שבת ונידה.
(2) המצווה: נידה.
 הבדלים:
 – מצוות נידה שייכת בנשים יותר משתי המצוות האחרות (האישה היא הרואה דם, היא הסופרת שבעה נקיים והיא הטובלת).
 – במצוות נידה יש הרבה מאוד אזהרות והלכות לעומת מצוות חלה ומצוות נר שבת.
 – העוברת על אזהרות הלכות נידה עונשה כרת.
[הערה למעריכים: על התלמידים לציין הבדל אַחַד.]
 (עמ' 125–126)
- ב. (1) I.** נידה היא אישה שיש לה דימום מן הרחם בזמן הקבוע של הווסת במחזור החודשי.
 הדין בנוגע אליה על פי התורה: מתחילת הדימום [אפילו ראתה טיפת דם] האישה טמאה למשך שבעה ימים [בין שראתה דם יום אחד ובין שראתה דם כל שבעת הימים]. לאחר שבעה ימים היא טובלת ונטהרת מן הטומאה.
II. זבה היא אישה שיש לה דימום רב שלא בזמן הקבוע של הווסת במחזור החודשי [או כתוספת לזמן הקבוע של הווסת].
 הדין בנוגע אליה מן התורה: אם ראתה דם שלושה ימים רצופים צריכה לספור שבעה ימים נקיים (ללא דימום) ורק לאחריהם טובלת ונטהרת מן הטומאה.
(2) החומרה: כל ראייה של טיפת דם מצריכה ספירת שבעה ימים נקיים.
 (עמ' 127–128)

8. כיסוי ראש

- א.** דין כיסוי ראש לאישה נשואה אינו תלוי במנהג המקום ובזמן (עמ' 144).
ב. (1) הרב אליקים אלינסון דחה את הטעם הראשון מפני שלפי טעם זה, גם רווקה הייתה חייבת לכסות את ראשה.
 הרב אליקים אלינסון דחה את הטעם השני מפני שלפי טעם זה, אישה אלמנה ואישה גרושה לא היו חייבות לכסות את ראשן.
(2) חובת כיסוי הראש מכוונת לשמש תזכורת לאישה שכבר התנסתה בחיי אישות להתנהג תמיד בהתאם להתנהגות המצופה מבנות ישראל הצנועות.
 (עמ' 150)

9. גירושין

- א. אהרן היה אוהב שלום ורודף שלום והיה משכין שלום בין איש לאשתו (עמ' 153).
- ב. (1) התקנה של רבנו גרשום: האישה צריכה להסכים לקבל את הגט. אי אפשר לגרש אישה ללא הסכמתה.
(2) רבנו גרשום תיקן תקנה זו כי ראה שהדור פרוץ ומזלזלים בבנות ישראל בזריקת גט.
(עמ' 155)
- ג. (1) "הסכם ממון" נועד להסדיר בין בני הזוג את ענייני הרכוש במקרה של גירושין.
"הסכם לכבוד הדדי" הוא התחייבות הדדית שאם בני הזוג יעמדו לפני מצב של משבר בחיי הנישואין, הם לא יעכבו את הגירושין מעבר לזמן סביר ומקובל. שני הצדדים מתחייבים להתאמץ לשקם את חיי הנישואין לפני החלטה סופית על גירושין [כולל טיפול זוגי לשניהם]. "הסכם לכבוד הדדי" כולל גם הסכמות ממוניות בנוגע להסדרי חלוקת רכוש במקרה של גירושין.
[הערה למעריכים: על התלמידים להסביר אחד מן ההסכמים האלה].
- (2) מומלץ להתיעץ עם רב או דיין הבקי בנושא לפני החתימה על הסכמים אלה, כדי שההסכמים יהיו תקפים מבחינת ההלכה.
(עמ' 157)

10. שאלות קצרות

- על הנבחרים לענות על שניים מן הסעיפים א-ג.
- א. (1) שלוש הדרכים הן: כסף, שטר וביאה.
(2) נוהגים בימינו לקדש אישה בטבעת. הדרך שבאה לידי ביטוי במנהג זה היא: כסף – דרך קידושין זו יכולה להיעשות גם על ידי שווה כסף, דהיינו חפץ ששווה פרוטה לכל הפחות, ונוהגים לקדש בטבעת, שהיא שווה כסף.
(עמ' 72–73)
- ב. שלושת השלבים בתהליך היטהרות האישה מטומאת נידתה:
הפסק טהרה, שבעה נקיים וטבילה.
הפסק טהרה – האישה צריכה לבדוק שהדימום פסק.
שבעה נקיים – האישה צריכה לוודא במשך שבעה ימים שהיא נקייה ממראות דם.
טבילה – האישה צריכה לטבול במקווה [כשר].
(עמ' 133–134)
- ג. ספר כריתות = גט
נותנים אותו במקרה של גירושין.
חובה שייכתב וינתן רק בבית דין בגלל ריבוי הפרטים וההלכות הנדרשים כדי שהגירושין יהיו תקפים.
(עמ' 154)

פרק שלישי

על הנבחרים לענות על שלוש מן השאלות 11–15.

11. גירושין

- א. אהרן היה אוהב שלום ורודף שלום והיה משכין שלום בין איש לאשתו (עמ' 153).
- ב. (1) התקנה של רבנו גרשום: האישה צריכה להסכים לקבל את הגט. אי אפשר לגרש אישה ללא הסכמתה.
(2) רבנו גרשום תיקן תקנה זו כי ראה שהדור פרוץ ומזלזלים בבנות ישראל בזריקת גט.
(עמ' 155)
- ג. (1) "הסכם ממון" נועד להסדיר בין בני הזוג את ענייני הרכוש במקרה של גירושין.
"הסכם לכבוד הדדי" הוא התחייבות הדדית שאם בני הזוג יעמדו לפני מצב של משבר בחיי הנישואין, הם לא יעכו את הגירושין מעבר לזמן סביר ומקובל. שני הצדדים מתחייבים להתאמץ לשקם את חיי הנישואין לפני החלטה סופית על גירושין [כולל טיפול זוגי לשניהם]. "הסכם לכבוד הדדי" כולל גם הסכמות ממוניות בנוגע להסדרי חלוקת רכוש במקרה של גירושין.
[הערה למעריכים: על התלמידים להסביר אחד מן ההסכמים האלה].
- (2) מומלץ להתייעץ עם רב או דיין הבקי בנושא לפני החתימה על הסכמים אלה, כדי שההסכמים יהיו תקפים מבחינת ההלכה.
(עמ' 157)

12. התנהלותה של משפחה

- א. לקבוע זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה. אן: צריך לייחד זמן קבוע ללימוד תורה בכל יום שלא יעבירונו בשום פעם [אף אם הוא סבור להרוויח הרבה] (עמ' 186).
- ב. (1) הלכות שנשים מחויבות לקיימן. כגון: הלכות נידה וטבילה, הלכות שבת, הלכות ברכות, הלכות איסור והיתר, בשר וחלב [למעריכים: על התלמידים לציין שני נושאים. לקבל נושאים מתאימים אחרים].
(2) אם נשים לא ידעו דינים אלה הן לא יוכלו לקיימן.
(3) נשים צריכות לברך ברכות התורה בכל יום כי הן חייבות ללמוד את ההלכות שהן מחויבות לקיימן.
(עמ' 187)
- ג. במציאות החדשה נשים רוכשות השכלה כללית ואינן ספונות בביתן ועוסקות רק במשק הבית, ולא ייתכן מצב מעוות שבו נשים רוכשות השכלה כללית ואינן מרחיבות בו בזמן את ידיעותיהן התורניות [ל**קבל**: בימינו, האישה עצמאית, מתקדמת בכל תחומי החיים ופתוחה להשפעות מן החוץ, ולכן עליה לבנות את אישיותה הרוחנית] (עמ' 188).

13. קרבה בין האיש לאישה

- א. (1) מזון=שארה (אן: שאר), לבוש=כסותה (אן: כסות), חיי אישות=עונתה (אן: עונה).
(2) על פי הפסוק, אמה עבריה זכאית לשלוש זכויות אלה [אף אם האדון נשא גם אישה אחרת]. קל וחומר שאישה שנישאה באופן רגיל זכאית לזכויות אלה.
(עמ' 118)
- ב. הקשר בין איש לאישה ממשיך גם אחרי הביאה, והוא קשר מחייב. אן: הקשר הוא עם אישה מסוימת ולא התרחשות מקרית כמו אצל בהמות (עמ' 120).
- ג. הרמב"ם למד שלא ינבל אדם את פיו בעת חיי אישות [ל**קבל**: אפילו שיחה קלה שבין אדם לאשתו עתיד ליתן עליה את הדין] (עמ' 121).

14. סוגה בשושנים – קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

- א. (1) I.** נידה היא אישה שיש לה דימום מן הרחם בזמן הקבוע של הווסת במחזור החודשי.
הדין בנוגע אליה על פי התורה: מתחילת הדימום [אפילו ראתה טיפת דם] האישה טמאה למשך שבעה ימים [בין שראתה דם יום אחד ובין שראתה דם כל שבעת הימים]. לאחר שבעה ימים היא טובלת ונטהרת מן הטומאה.
- II.** זבה היא אישה שיש לה דימום רב שלא בזמן הקבוע של הווסת במחזור החודשי [או כתוספת לזמן הקבוע של הווסת].
הדין בנוגע אליה מן התורה: אם ראתה דם שלושה ימים רצופים צריכה לספור שבעה ימים נקיים (ללא דימום) ורק לאחריהם טובלת ונטהרת מן הטומאה.
- (2)** החומרה: כל ראייה של טיפת דם מצריכה ספירת שבעה ימים נקיים.
(עמ' 207–208)
- ב.** "סוגה בשושנים" = גדורה בשושנים. גדר של שושנים היא אומנם גדר שמציינת גבול, אך עם זאת השושנים אינן מהוות מחסום ממשי למי שרוצה לעבור את הגדר. כך גם בהלכות טהרת המשפחה; מצד אחד, ההלכות יוצרות גדר שמטרתה להרחיק ולשמור מן העבירה. מצד אחר, זו גדר שקל לפורצה [ושמירתה מסורה לליבם ולמסירות נפשם של בני הזוג] (עמ' 211).

15. שאלות קצרות

- על הנבחרים לענות על שניים מן הסעיפים א–ג.
- א. (1)** שלוש הדרכים הן: כסף, שטר וביאה.
- (2)** נוהגים בימינו לקדש אישה בטבעת. הדרך שבאה לידי ביטוי במנהג זה היא: כסף – דרך קידושין זו יכולה להיעשות גם על ידי שווה כסף, דהיינו חפץ ששווה פרוטה לכל הפחות, ונוהגים לקדש בטבעת, שהיא שווה כסף.
(עמ' 72–73)
- ב.** ספר כריתות = גט
נותנים אותו במקרה של גירושין.
חובה שייכתב וינתן רק בבית דין בגלל ריבוי הפרטים וההלכות הנדרשים כדי שהגירושין יהיו תקפים.
(עמ' 154)
- ג.** דוגמאות לנושאים שחשוב לעסוק בהם:
- הלכות נידה
 - תקשורת בין בני הזוג
 - הכרת ההבדלים בין איש לאישה
 - בניית קשר לאורך זמן
 - כיצד מעמיקים את הקשר
 - התמודדות עם אתגרים
- [למעריכים: על התלמידים לכתוב שני נושאים; לקבל תשובות מתאימות אחרות].
(עמ' 214–215)